

KAMQONLIK BILAN OG'RIGAN HOMILADOR AYOLLARDA FERROTERAPIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI

Rustamova Xabiba Xasanovna
Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Mavzuning dolzarbligi. Homilador ayollarda kamqonlik akusherlikda ekstragenital patologiyaning jiddiy muammosi bo'lib qolmoqda, bu ko'rsatgich 15 - 80% tashkil qiladi. [1]. Homilador ayollarda kamqonlikning etiologiyasini aniqlash masalasi ayniqsa dolzarbdir. 80% hollarda bu temir tanqisligi anemiyasi (TTA) bo'lganligi sababli, davolovchi shifokor tasdiqlovchi diagnostik testlarni o'tkazmasdan temir qo'shimchalarini buyurishga tushadi. Preparatni og'iz orqali buyurishdan hech qanday ta'sir bo'lmasa, shifokor ko'pincha dozani oshirishga yoki tomir ichiga temirni yuborishga qaror qiladi. Ammo ma'lumki, temir preparatlarini parenteral yuborish ayolda va homilada ikki tomonlama asoratlar xavfini keltirib chiqaradi.[2]. Temir qo'shimchalarining yuqori dozalarini og'iz orqali qabul qilish oshqozon-ichak traktidan nojo'ya ta'sirlarni kuchaytirishi mumkin [3]. Bundan tashqari, homiladorlikdagi anemiya har doim ham temir tanqisligi tufayli yuzaga kelmaydi.

Kalit so'zlar: homiladorlik, mikroelementlar, anemiya, gematopoez

Tadqiqot maqsadi: Homiladorlik va tug'ish natijasida butun dunyo bo'ylab tug'ish yoshidagi ayollarning 53% dan ortig'ida temir zahiralar kamaygan. Homiladorlik davrida, hayz ko'rishda, homila rivojlanishida, platsenta va onaning qon hajmini oshirish uchun qo'shimcha temir talab qilinadi, bu taxminan 1000 mg ni tashkil qiladi. Ikkinchi trimestrda temirga bo'lgan ehtiyoj kuniga 6,3 mg ga oshadi [3]. Homiladorlik davrida ortib borayotgan talablarning bir qismi temir zahiralar va so'rilgan temir miqdorining moslashuvchan ortishi bilan qondiriladi. Homilador ayolning temirga bo'lgan talabi kuniga taxminan 60 mg ni tashkil qiladi [8]. Homiladorlik davrida TTA ning mavjudligi ona va homilaga katta xavf tug'diradi. Anemiyaning oshishi onada tug'ruq paytida preeklampsiya, pielonefrit va qon ketishining tez-tez rivojlanishi bilan birga keladi. Bundan tashqari, erta tug'ilish, platsenta yetishmovchiligi va homilaning intranatal o'lim xavfi ortadi [3]. Kasallikning boshlanishida eritrotsitlar soni ko'payadi, temir tanqisligining rivojlanishi va eritropoez samaradorligining pasayishi bilan eritrotsitlar soni kamayadi va faqat temir preparatlari buyurilganda ko'payadi va davolash paytida eritrotsitoz kuzatilishi mumkin. Laboratoriya diagnostikasi va temir preparatlari bilan terapiya samaradorligini nazorat qilish temir metabolizmi parametrlarini o'rganish orqali amalga oshiriladi. Shuni esda tutish kerakki, bu ko'rsatkichlar tanadagi temir darajasini kamaytiradigan boshqa jarayonlarni aks ettirishi mumkin.

Ushbu tadqiqotning maqsadi homilador ayollarda TTA diagnostikasi va ferroterapiya monitoringining ob'ektiv mezonlarini aniqlash hisoblanadi.

Materiallar va tadqiqot usullari. Tadqiqotda kamqonlik bilan kasallangan 100 nafar homilador ayol va 100 nafar chaqaloq ishtirok etadi. Barcha bemorlarda qon yo'qotish istisno qilindi. Qon namunalari gemoglobin, gematokrit, eritrotsitlar, leykotsitlar, shuningdek ferritin, Vit B12, temir, mis, rux kabi mikroelementlarni aniqlash yo'li bilan amalga oshiriladi. Yangi tug'lgan chaqaloqlarning kindigidan olingan qondan temir, mis, rux, Vit B12, ferritin mikroelementlari aniqlandi.

Bolaning onalari tomonidan so'rovnomaning to'ldirish orqali go'daklarning sog'lig'i holatini baholash uchun anketa kartasini ishlab chiqdik (2018 yil 16-maydagi 000790-sonli mualliflik sertifikatiga ilova qilinadi).

Ishlab chiqilgan skrining dasturiga anketa tekshiruvi - maxsus so'rovnoma yordamida onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rov kartasi kiradi (1-ilova). So'rovlar anamnezga oid ma'lumotlarni va mikroelementlar yetishmovchiligiga xos bo'lgan shikoyatlarni - asab, yurak-qon tomir, ovqat hazm qilish, siydik chiqarish tizimidagi o'zgarishlarni, shuningdek yuqori nafas yo'llari kasalliklari, allergik kasalliklar va salomatligiga ta'sir qiluvchi boshqa holatlarni aniqlashga qaratilgan.

Anketa so'rovnoma natijalari tibbiyot xodimlari tomonidan umumlashtirilib, savollar javobini manfiy (-) yoki musbat (+) belgi bilan, yoki "Ha" va "Yoq" so'zlari bilan belgilaydi, hamda aniqlangan ma'lumotlarni umumlashtiradi.

Keyingi bosqichda QVP yoki oilaviy poliklinika shifokori so'rov natijalarini tahlil qiladi va tekshirishga muhtoj bolalarni tanlaydi, ularni ko'rikdan o'tkazgach qo'shimcha tekshiruvlar o'tkazish uchun tor mutaxassislariga murojaat qilish zarurligi to'g'risida qaror qabul qiladi.

Anketa kartasi 20 ta savoldan iborat bo'lib, ularga mikroelement yetishmovchiligining mumkin bo'lgan sabablari va belgilari kiritilgan. Onalar va ularning farzandlari uchun alohida maxsus so'rovnomalar tuzilgan. Onaning ahvolini baholash uchun anketadan foydalanish bir vaqtning o'zida mikroelementlar yetishmovchiligi bo'lgan go'dakning jismoniy, neyro-psixik rivojlanishi va ichki organlarining funksional holatini baholashga imkon beradi. Onaning sog'lig'i holatini baholash uchun anketa-so'rovnoma onaning va bolaning sog'lig'ini mikroelementlar disbalansiga (gipo- va gipermikroelementoz) bog'liq holda baholashga imkon beradi.

Tadqiqot natijalari va ularni muhokama qilish. Gematologik analizatorning parametrlarini tekshirganda, tekshirilgan barcha bemorlarda mikroelementlarning parametrlari aniqlandi. Davolashdan oldin va keyin TTA bilan homilador ayollarda mikroelementlar parametrlari ko'rsatildi.

Guruhdagi o'rtacha gemoglobin darajasi 86,5 g / l ni tashkil etdi. Terapiya paytida barcha bemorlarda gemoglobin darajasi oshadi. Davolashning oxirida o'rtacha gemoglobin darajasi 120,6 g / l ni tashkil etdi. Gemoglobinni normal holatga

keltirmagan homilador ayollarning kichik guruhida tana vaznining keskin o'sishi va gematokritning pasayishi mavjud. Barcha ayollarda qizil qon tanachalari soni dastlab normal oraliqda ($3,8-4,7 \times 10^{12} / l$) edi. 1 oydan so'ng qizil qon hujayralari darajasi o'rtacha 18% ga, 3 oydan keyin - o'rtacha 24% ga oshdi. Gemodilyutsiyaning differentsial diagnostikasi uchun nazorat parametri bo'lgan gematokrit ko'rsatkichi tekshiruvning birinchi bosqichida o'rtacha 34,9% (30,4-37,9%) ni tashkil etdi. Shuni ta'kidlash kerakki, o'rtacha TTA bilan og'rigan ayollarda 1 oylik terapiyadan so'ng gematokrit darajasi 17% ga oshdi. Tadqiqot davomida gipervolemiya bilan og'rigan homilador ayollar guruhining shakllanishi tufayli o'rtacha gematokrit darajasi o'zgarishsiz qoldi.

Bizning tadqiqotimizda eritroid hujayralarining morfologik xususiyatlarini aks ettiruvchi eritrotsitlar indeksleri alohida qiziqish uyg'otdi. Eng kam qiymat (77,7 fL) og'ir temir tanqisligi bo'lgan bemorda topilgan. Temir qo'shimchalari bilan terapiya paytida u o'zgarmagan qiymatlarga ega bo'lgan ayollarda barqaror bo'lib qoldi va dastlabki pasayish holatlarida ko'paydi. "Fersinol" ko'p elementli preparat bilan davolash paytida TTA ko'rsatkichi barcha ayollarda 1 oy ichida normal holatga qaytdi.

Bizning natijalarimiz tanadagi zaxiralarni to'liq tiklash uchun har qanday temir qo'shimchalarini uzoq muddatli (3-6 oy) qabul qilish zarurligi adabiyot ma'lumotlari bilan mos keladi.

XULOSALAR. Nojo'ya ta'sirlar soni unchalik katta bo'lmagan (3 bemorda vaqtinchalik dispeptik kasalliklar qayd etilgan, 4 ta bemorda dori-darmonlarni qabul qilganidan keyin og'izda qisqa muddatli metall ta'mi bo'lgan) va preparatni qo'llashdan toksik ta'sir ko'rsatilmagan. Ushbu ma'lumotlar homilador ayollarda TTA ni davolashda "Fersinol" preparatining klinik samaradorligini ko'rsatadi.

Homilador ayollarda aniqlangan o'rtacha eritrotsitlar miqdori TTA diagnostikasi uchun mezon bo'la olmaydi, chunki u birga keladigan foliy kislotasi yetishmovchiligidan paydo bo'lishiga bog'liq. Gematokrit gemodilyutsion anemiya belgisi sifatida ishlatilishi mumkin.

Ko'p elementli "Fersinol" preparatini 1 oy davomida qo'llash homilador ayollarda TTA bilan gematologik ko'rsatkichlarni normallashtirishga imkon beradi. Temir qo'shimchalari, xususan, Fersinol, TTAning qaytalanishini oldini olish uchun uzoq muddatli (kamida 3 oy) ishlatilishi kerak.

"Fersinol" preparati temir tanqisligi holatlarini tuzatishda samarali vosita bo'lib, temir tanqisligi anemiyasini davolashda ham, homilador ayollarda temir tanqisligi kamqonligining oldini olishda ham qo'llanilishi mumkin.

Список литературы/ Iqtiboslar / References

1. Rustamova, X. X. (2022, November). ANEMIYA BILAN OG'RIGAN BOLALARDA MALTOFER PREPARATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO*

THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY (Vol. 1, No. 7, pp. 152-154).

2. K. Rasulov, Kh. Kh. Rustamova, Z. A. Djuraeva DEPENDENCE OF MICROELEMENTS IN BREAST MILK ON THE HEALTH OF A NURSING WOMAN DOCTOR'S HERALD № 1 (102)2022 yil <http://doi.org/10.38095/2181-466X-20221021> ISSN 2181-466X EDITORIAL COLLEGE: Main editor: J. A. Rizaev.
3. Rasulov Saydullo Kurbanovich, Rustamova Kh. Kh., Narmetova S. Ya Clinical and Pharmacological Importance of Micronutrients for Pregnant Women and Newborns International Journal on Integrated Education (IJIE) ISSN: 2620-3502 Table of Content - Volume 5 | No 12 (Dec 2022) 278-280 стр
4. Avtsyn A.P., Zhavoronkov F.F., Rish M.A., Strochkova L.S. Human microelementosis. Moscow. 1991.
5. WHO. Feeding and nutrition of infants and young children. // Guidelines for the WHO European Region with a particular focus on the republics of the former Soviet Union. //WHO. European Series - 2001. Denmark. - 369 p.
6. Igamberdieva P.K., Usmanov R.D., Danilova E.A. Investigation of the macro- and microelement composition of medicinal plants in southern Fergana and the prospects for their use in the treatment of diseases. Pharmaceutical journal. 2015. No. 3. P. 7–11.
7. Qurbonovich, R. S., Hasanovna¹, R. H., Abdullayevna¹, A. G., & Salomovna¹, S. F. (2022). Mikronutriyentlar yetishmovchiligi profilaktikasida milliy tabiiy mahsulot–uzum g 'o 'robida mikronutriyentlar tarkibini o 'rganish. *Илм-фан ва инновацион ривожланиш/Наука и инновационное развитие*, 5(4), 97-105.
8. Rustamova, X. X. (2022, November). ANEMIYA BILAN OG 'RIGAN BOLALARDA MALTOFER PREPARATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY* (Vol. 1, No. 7, pp. 152-154).
9. Xasanovna, R. X., & O'G'Li, F. J. Z. (2023). Mikronutrient muvozanatining buzilishi. *Ta'lim fidoyilari*, 16, 68-75.
10. Халимбетов, Ю. М., Ибрагимова, Э. Ф., Арслонова, Р. Р., Рустамова, Х. Х., & Наимова, З. С. (2020). Формирование молодежи в Узбекистане как научно управляемый процесс. *Наука и образование сегодня*, (2 (49)), 57-59.
11. Матъякубова, Ф. Э., Рустамова, Х. Х., & Муродова, У. Р. (2020). ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ТЕРАПИИ ХРОНИЧЕСКОГО ВИРУСНОГО ГЕПАТИТА В. *Достижения науки и образования*, (17 (71)), 86-91.
12. Расулов, С. К., Ипалетова, Л. И., Рустамова, Х. Х., & Ахмедова, Г. А. (2022). МИКРОНУТРИЕНТНАЯ НЕДОСТАТОЧНОСТЬ В СИСТЕМЕ «МАТЬ-РЕБЕНОК»: РАННЯЯ ДИАГНОСТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРОФИЛАКТИКИ НАЦИОНАЛЬНЫМИ ФАРМАКОНУТРИЕНТНЫМИ

ПРОДУКТАМИ. ЖУРНАЛ ГЕПАТО-ГАСТРОЭНТЕРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ, (SI-2).

13. Рустамова, Х. Х. (2023). КЛИНИКО-ФАРМОКОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИБУФАСТА И СРАВНЕНИЕ С ДРУГИМИ АНАЛЬГЕЗИРУЮЩИЕ ПРЕПАРАТАМИ ПРИ МИГРЕНИ. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 2(15), 84-87.
14. Расулов, С. К., Ахмедова, Г. А., & Рустамова, Х. Х. (2021). Нутриционная поддержка и коррекция дефицита меди у детей из группы риска. *Илм-фан ва инновацион ривожланиш/Наука и инновационное развитие*, 4(1), 23-29.
15. Xasanovna, R. X., & O'G'Li, F. J. Z. (2023). Mikronutrient muvozanatining buzilishi. *Ta'lim fidoyilari*, 16, 68-75.
16. Murodovna, J. D., Bakhodirovna, S. D., & Yangiboyevna, N. S. (2022). Learning Liquid Medicine Forms and Writing Prescriptions for Medical School Students. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(5), 72-76.
17. Murodovna, J. D., & Sabina, D. (2023). Breast Milk and Its Importance For the Child. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(6), 261-264.
18. Sabina, D., & Murodovna, J. D. (2023). The Use of Glucocorticosteroids in the Treatment of Borderline Neurodermitis. *American Journal of Science on Integration and Human Development* (2993-2750), 1(6), 64-69.
19. Jalilova, D. M., & Istamova, S. N. (2023). Allergic Rhinitis and its Treatment. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 4(6), 576-579.
20. Istamova, S. N. (2024). Rehabilitation Measures in Rheumatoid Arthritis Disease. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences* (2993-2149), 2(2), 440-443.
21. Jalilova, D. M., & Djorayeva, S. Z. (2024). The Use of Natural Remedies in the Treatment of Kidney Stone Classicism. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(3), 943-946.
22. Aslam, I., Jiyanboyevich, Y. S., Ergashboevna, A. Z., Farmanovna, I. E., & Rajabboevna, A. R. (2021). Novel oral anticoagulants for treatment of deep venous thrombosis and pulmonary embolism. *Eurasian Research Bulletin*, 1(1), 59-72.
23. Aslam, I., Ashraf, A., Ergashboevna, A. Z., & Ergashboevna, E. M. (2024). Demographic and Clinical Profile Of Chronic Myeloid Leukemia Patients in a Resource-Limited Setting: A Comprehensive Analysis. *International Journal of Integrative and Modern Medicine*, 2(5), 128-133.
24. Eshkobilova M. E., Xodieva N., Abdurakhmanova Z. E. Thermocatalytic and Semiconductor Sensors for Monitoring Gas Mixtures //World Journal of Agriculture and Urbanization. – 2023. – T. 2. – №. 6. – С. 9-13.
25. bibitem[Abdurakhmonov et al.(2024)]{2024E3SWC.48605015A} Abdurakhmonov, E., Murodova, Z.~B., Abdurakhmanova, Z., et al.\ 2024, E3S Web of Conferences, 486, 05015. doi:10.1051/e3sconf/202448605015

26. Ergashboevna, E. M. ., & E., A. Z. . (2023). Creation of Selective Sensors and Alarms for Monitoring Carbon Dioxide and Methane. *World Journal of Agriculture and Urbanization*, 2(6), 22–26. <https://doi.org/10.51699/wjau.v2i6.72>
27. Abdurakhmanov, Ilhom & Abdurakhmanov, E. & Abdurakhmanova, Z. & Erdanov, Y.T.. (2022). DEVELOPMENT OF SELECTIVE SEMICONDUCTOR SENSORS OF HYDROGEN SULFIDE, AMMONIA, AND METHANE USING NANOMATERIALS OBTAINED BY THE SOL-GEL PROCESS. *RASAYAN Journal of Chemistry*. 15. 2676-2679. 10.31788/RJC.2022.1548017.
28. Hikmatovich I. N. et al. Local Treatment of Children with Atopic Dermatitis // *International Journal of Innovative Analyses and Emerging Technology*. – 2021. – T. 1. – №. 5. – C. 235-237.
29. Aslam I., Jiyanboyevich Y. S., Ergashboevna A. Z. Prevention & Treatment Of Cardiovascular Diseases // *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*. – 2021. – T. 3. – №. 06. – C. 180-188.
30. Aslam I. et al. Novel oral anticoagulants for treatment of deep venous thrombosis and pulmonary embolism // *Eurasian Research Bulletin*. – 2021. – T. 1. – №. 1. – C. 59-72.
31. Мамиров В. А. и др. Эффективность комбинированной терапии при очаговой алопеции // *Вопросы науки и образования*. – 2019. – №. 31 (81). – С. 52-57.
32. Aslam I. et al. Muscle Relaxant for Pain Management // *Open Access Repository*. – 2022. – T. 8. – №. 1. – C. 1-4.
33. Murodovna J. D. et al. ABU-THE ROLE OF THE TEACHINGS OF ALI IBN SINA IN THE UPBRINGING OF A HARMONIOUSLY DEVELOPED GENERATION // *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*. – 2022. – T. 3. – №. 5. – C. 1522-1526.
34. Abdurakhmanov E. et al. Development of a selective carbon monoxide sensor // *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. – IOP Publishing, 2021. – T. 839. – №. 4. – C. 042078.
35. Джумаева Н. С., Восеева Д. Х., Абдурахмонова З. Э. Современный взгляд на лечение лямблиоза // *Достижения науки и образования*. – 2020. – №. 16 (70). – С. 65-69.
36. Eshkabilova M. et al. Development of selective gas sensors using nanomaterials obtained by sol-gel process // *Journal of Physics: Conference Series*. – IOP Publishing, 2022. – T. 2388. – №. 1. – C. 012155.
37. Murodova Z., Hushvaktov M., Abdurahmanova Z. Some issues of the mechanism of deep oxidation of ethanol on the surface of the catalyst of a thermocatalytic sensor // *EurasianUnionScientists*. – 2021. – C. 27-32.
38. Rajabboevna A. R., Farmanovna I. E., Ergashboevna A. Z. YOD TANQISLIGI FONIDA BOLALARDA SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH BUZILISHLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI // *BAR*
39. Aslam I. et al. Demographic and Clinical Profile Of Chronic Myeloid Leukemia Patients in a Resource-Limited Setting: A Comprehensive Analysis // *International Journal of Integrative and Modern Medicine*. – 2024. – T. 2. – №. 5. – C. 128-

- 133.QARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 350-352.
40. Farmanovna I. E., Ergashboevna A. Z. ANGIOTENZIN KONVERSIYALOVCHI FERMENT INHIBITORLARINING KLINIK AMALIYOTDA QO'LLANILISHI //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 513-517.
41. \bibitem[Abdurakhmonov et al.(2024)]{2024E3SWC.48605015A} Abdurakhmonov, E., Murodova, Z.~B., Abdurakhmanova, Z., et al.\ 2024, E3S Web of Conferences, 486, 05015. doi:10.1051/e3sconf/202448605015
42. DR I. A. et al. NEW DAY IN MEDICINE //NEW DAY IN MEDICINE Учредители: Бухарский государственный медицинский институт, ООО" Новый день в медицине". – №. 5. – С. 13-18.
43. Махмудова А. Н. и др. Медицина Узбекистана-достижения и перспективы развития сферы //Достижения науки и образования. – 2020. – №. 3 (57). – С. 49-52.
44. ЁПИҚ ЭКОЛОГИК ТИЗИМЛАР ҲАВОСИДА ИС ГАЗИ ВА МЕТАННИ ТЎПЛАНИШИНИ НАЗОРАТИ УЧУН СИГНАЛИЗАТОР Ёрбекова Севинч Ёқубжон кизи СамДТУ 3 курс талабаси Абдугаффаров Жавохир Шухрат ўғли СамДТУ 1-курс талабаси Абдурахмонова Замира Эргашбоевна СамДТУ ассисент Эшқобилова Мавжуда Эргашбоевна СамДТУ доцент. (2024). ЁПИҚ ЭКОЛОГИК ТИЗИМЛАР ҲАВОСИДА ИС ГАЗИ ВА МЕТАННИ ТЎПЛАНИШИНИ НАЗОРАТИ УЧУН СИГНАЛИЗАТОР. Research focus international scientific journal, 3(2). <https://doi.org/10.5281/zenodo.10714493>